

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae

Schnorrenberg, Anno

Coloniae, 1740

Titulus VII. De Homicidio voluntario & casuali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62040](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62040)

TITULUS VII.

DE

Homicidio Voluntario & Casuali.

Homicidium est ab homine facta hominis occisio. Si homo à bestia occidatur, non homicidium, sed pauperies appellatur de quo ff. Lib. 9. tit. 1. si quadrupes pauperiem &c. Variæ sunt homicidii species. **1mo**. Dividitur in Voluntarium, quod scienter & ex intentione committitur, & casuale, quod præter intentionem accidit.

2do. Voluntarium subdividitur in liberum, quod dolo malo libero occidendi animo perpetratur, & sequentes sub se continet species: homicidium *simplex*, quod in rixa temere ex subito iræ impetu orta, cum sufficienti tamen rationis advertentia contingit. Homicidium *premeditatum* quod sedato iræ calore deliberatè per mortis machinationem committitur. Homicidium *ex insidiis*, cum quis inimicum expectat, eumque ex improvise aggreditur. Homicidium *proditorium*, quo quis simulatà amicitia & propter hoc incautum interficit. *Veneficium*, cum quis venenum occidendi causa præparat vendit, propinat. *Assasinium*, nomen hoc derivatur à gentilibus quondam in Italia existentibus, qui, ut tendentes Romam occiderent, pretio conducebantur, significat homicidium

quod ab aliquo mercede ad hoc conducto ad alterius patratur mandatum. Homicidium necessarium, quod fit vel autoritate Superioris Jus gladii habentis, vel in bello justo tam offensivo quam defensivo, vel pro privata sui defensione, servato moderamine inculpatæ tutelæ.

3^{tio}. Homicidium casuale sub se culpabile & inculpabile comprehendit, culpabile quidem præter intentionem, interveniente tamen culpâ vel negligentia committitur, ut si quis rei licitæ dans operam suâ negligentia vel imperitia mortis causam præbeat, aut si quidem omnem diligentiam, ne quis læderetur, adhibuit, læsio tamen est secuta, dum dabat operam rei illicitæ. Homicidium casuale inculpabile est, quod nullo dolo aut culpâ interveniente, casu inopinato accidit.

Ad homicidium reducitur mutilatio, per quam homini membrum quoddam, id est, talis pars corporis, quæ distinctum in corpore humano obtinet officium, ut manus, pes, oculus &c. auferatur.

Quæres primo: Quæ pœna homicidii?

R. De Jure Civili est pœna Capitis, quæ si fuerit homicidium proditorium,

Gggg 2

vel

vel ex insidiis, vel per venenum, vel per assassinium aut latrocinium, exasperatur & gladius in rotam vel rogam commutatur. De Jure Canonico præter pœnitentiam publicam pro circumstantiarum diversitate graviolem vel mitiorem juxta *Cap. sicut dignum. 6. de homicid. 1mo.* Irregularitatem inducit. *Can. miror. 4. dist. 50. Cap. suscepimus. 10. cap. de caetero. 11. cap. significasti 18. de homicid. Trident. sess. 14. de Reform. cap. 7. & sess. 24. de Reform. cap. 6. 2do.* qui ex insidiis, proditoriè, per assassinium nihil tale suspicantem occidit, confugiens ad locum sacrum, non gaudet asyli privilegio. *Cap. 1. h. t. & Trident. cit. sess. 14. de Reform. cap. 7.* ubi talis homicida ab Altari dicitur evellendus, ut moriatur.

Quæres secundo: quinam ex homicidio injusto directè voluntario irregularitatem incurrunt?

1. *1mo.* Non solum qui natum occidit hominem, sed etiam qui fœtu animato procurat abortum, fit irregularis. *Cap. sicut. 20. h. t. Dixi: fœtu animato,* licet enim ante animationem fœtus procurans abortum virtualiter sit homicida, cum generationem hominis impediatur, uti etiam sunt illi, qui per maleficia conjuges reddunt impotentes, aut per sterilitatis venena humani generis impediunt propagationem. *Cap. si aliquis. 5. h. t.* irregularitate tamen non afficiuntur, quia hæc non contrahitur, nisi actu fœtus jam animâ informatus interficiatur. *Cit. cap. sicut. & Glossa in cit. cap. si aliquis. verb. ut homicida.*

2do. Qui aliquem lethaliter percus-

fit, et si ab aliis supervenientibus fuerit examinatus, irregularis est, si vulnerans sufficientem dederit mortis causam, vel si animo occidendi percusserit, aut si per suam percussione causa sit, quod alii interfecerint, aut quamvis de his non constet, fit tamen dubium, an ex ictu prius percipientis, an vero ex posteriori percussione sit mors subsequuta. Est casus notabilis in *Cap. significasti. 18. h. t. de Sacerdote,* qui furem in Ecclesia percusserat, quem alii supervenientes interfecerunt.

3tio. Irregularitatem incurrit, qui aliquem occidi mandat, si mandatum efficax, & ex vi mandati occisio fiat, & non tantum, qui directè & expresse occisionem imperat, eâ subsequuta, sed etiam is, qui aliquem verberari mandat, licet expresse caverit ne occidatur, vel membro mutiletur, si mandatarii, mandati fines excedentes, mutilaverint vel occiderint, irregularitatis impedimento constringitur. *Cap. is qui mandat. 3. h. t. in 6.* ubi ratio additur; quia mandando in culpa fuit, & hoc evenire posse, debuit cogitare. Quod D. D. extendunt ad casum, quo non percussus, sed Mandatarius percurrens interficitur, quia eodem modo occisio Mandatarii à percusso facta est mandanti indirectè voluntaria, cum cogitare potuerit, quod mors Mandatarii ex mandati executione sequi non raro contingeret, ob defensionem propriam percussit.

4to. Qui in homicidium, quod suo nomine vel ad vindicandum perficitur consentientem, præbet consensum, irregularis efficitur: quia nisi sese invitum

etc.

esse contestetur, ad interfecionem moraliter cooperari censetur. Secus est de eo, qui homicidium suo quidem nomine, sed se in scio jam ante factum, ratificat, quamvis enim juxta *Regulam juris* 10. in 6. ratihabitio retrahatur & mandato equiparetur quoad culpam, non tamen quoad juris pœnas, nisi id exprimat. Exemplum ejus, qui occisionem in sui gratiam factam prohibuit, est in *Cap. Petrus. 17. h. t.* ubi iniquè spoliatus beneficio, ab irregularitate ob occisionem spoliatoris ab amicis & contanguineis prohibente spoliato factam, excusatur: Cum non debeat alicui imputari, quod contra expressam ejus prohibitionem, eo causam vel occasionem non dante, ab ipso consanguineis fuit attentatum. Ex quo textu à sensu contrario Canonistæ inferunt, quod si Dominus v. g. per rixam inceptam famulis occasionem dedit, ut corrivantem occiderent vel mutilarent, irregularitatem incurrat, quia occisioni causam vel occasionem dedit.

510. Qui Consilium pro homicidio vel mutilatione dedit, irregularis est, si secutus vi & influxu Consilii effectus, utpote quia is, cui consilium datum, alioquin non erat, vel non tam cito, tam animosè aut crudeliter occisurus. *Can. perniciosè. 23. de poenit. dist. 1. can. si quis viduam. 8. dist. 60. cap. Henricus. 2. de cleric. pugnans.*

610. Qui ad homicidium opem auxiliùmve præstant irregulares efficiuntur. Est expressum in *Cap. sicut dignum. 6. §. illi etiam. h. t.* ubi dicitur rei homicidii patrati in persona S. Thomæ Marty-

ris Archi-Episcopi Cantuariensis in Anglia, non tantum illi, qui venerunt animo occidendi, ferendi &c. sed etiam qui venerunt, non ut ferirent, sed ut opem percussoribus ferrent, si forte per aliorum violentiam impedirentur, sicut & illi, qui licet fuerint homicidii ignari, iis tamen, quos sicarios esse sciebat, in sarcinis vel rebus eorum custodiendis ministerium præbuerunt.

710. Qui homicidium ex justitia impedire tenentur, ut Dominus servi, & è contra, Judex subditi &c. Si id absque gravi suo incommodo possint, & non impediant, rei sunt homicidii & irregulares, tunc enim per solam omissionem concurrunt ad injuriosam occisionem, secus est si ex sola charitatis lege impedire obligabantur.

Quæres secundo: An ex homicidio involuntario & inculpabili oriatur irregularitas?

11. Si furiosus, infans aut dormiens aliquem occidat, vel mutilet, non sit irregularis. *Clement. un. h. t.* Idem est in plenè ebrio, nisi talibus homicidium indirectè sit voluntarium, ut si quis sciat, quod in ebrietate digladiare, in furore arma arripere, in somno surgere aliisq; nocere consueverit, si enim tunc ante omnium, furorem aut ebrietatem sufficientem cautionem non adhibeat, ne occidat aut mutilet, homicidium vel mutilatio secuta indirectè est voluntaria, ac proinde irregularitatem inducit.

Quæres tertio: An & quando ex homicidio casuali ad opus litium secuto oriatur irregularitas?

Gggg 3   11. Si

¶ Si dans operam rei licitæ ad vitandum læsionis periculum, debitam adhibuit diligentiam, secuto casuali homicidio, nullam incurrit irregularitatem. *Cap. lator. 9. cap. dilectus. 13. cap. ex literis 15. cap. significasti. 16. cap. exhibita. 22. cap. Joannes. 23. cap. fin. h. t.* Si verò culpa vel negligentia in præcavenda ulterius læsione intervenit, irregularitatis contrahitur impedimentum. *Cap. Presbyterum. 7. Cap. continebatur. 8. h. t.* Advertendum tamen quod ob solam culpam juridicam irregularitas non incurritur, sed culpa Theologica, & quidem gravis requiritur, cum irregularitas, quæ ex homicidio justo contrahitur, sit pœna gravis.

Quæres *quarto*: An in dubio commissi homicidii quis irregularis censendus?

¶ Ad minus in dubio facti, videlicet quando certum est, quod homicidium vel mutilationem committens irregularitatem incurrat, sed dubitatur, an ego hic & nunc homicidium perpetraverim, in hoc inquam casu certum est, quod dubitans tam pro foro inquam externo se tanquam irregularem gerere debeat. Est textus clarus in *cap. ad audientiam. 12. h. t.* quia in dubio tutior pars est eligenda. *Cap. significasti. 18. h. t.* cum in hoc casu cessare sit tutius quam temere celebrare. *Cap. petio. 29. h. t.*

Quæres *quinto*: Qualiter ex homicidio casuali ad opus illicitum secuto incurritur irregularitas?

¶ Qui dat operam rei illicitæ, ad

minus si illa ad mortem vel læsionem inferendam de se apta sit & ordinata, ideoque propter homicidii periculum specialiter prohibita, si casualiter occidat, licet omnem, ne occisio lequere-tur, adhibuerit diligentiam, incurritur irregularitas. *Cap. tna. nos. 19. h. t.* ubi Religiosus artis chirurgicæ peritus, contra status Religiosi decentiam infirmæ incisionem fecerat, quæ non ex culpa vel negligentia incidentis, sed ex propria incuria ob incisionem est mortua, & tamen irregularis declaratur. Simile est in *Cap. sicut. 20. h. t.* ubi religiosus contra suam decentiam cum muliere jocosum habuit, quæ exinde abortum est passa, qua de causa Religiosus ille irregularis pronuntiatur.

Quæres *sexto*: An homicidium quod ad justam sui sit defensionem irregularitatem inducat?

¶ Qui aggressorem ob necessariam sui corporis & vitæ, vel propriæ, vel suorum defensionem occidit aut mutilat, dummodo moderamen inculpatæ tutelæ servaverit, non fit irregularis. *Clement. un. h. t.* Ratio est: quia defensio est juris naturalis & ipsa natura etiam brutis contra aggressorem indidit defensionem, Additur: *Si moderamen inculpatæ tutela servaverit*; nam si in moderamine excessus committitur, irregularitas incurritur. Patet ex *Trid. Sess. 14. de Reform. cap. 7.* ubi disponitur qualiter in irregularitate ex occasione in sui defensionem contractâ dispensandum.

Quæres *primo*: Quid requiritur, ut in defensione occisiva moderamen inculpatæ tutelæ servetur? ¶ Præ-

Præcipuè tres requiruntur conditiones. *1^a.* Actualis vel physicè vel moraliter invasio aut aggressio esse debet, non enim necessarium est, quod primum ictum expectet invadendus, sed si aggressorem jam ad invadendum videat esse paratum, quem aliter effugere nequit, eum salvo moderamine inculpatae tutelae prævenire potest. *2da.* Requiritur, ut aggressio alio mitiori modo v. g. Clamore fugâ &c. averti non possit: quia dicitur in *cit. Clement. un.* mortem aliter evitare non valens occidendo in vasorem irregularitatem non incurrit. *3^{ia}.* Invasus majori vi, quàm sit opus, injuriam repellere non debet, ideoque si mutilare aggressorem sufficiat, ut ab aggressione desistat, occidi non debet, si baculo repelli potest, non est gladio invadendus.

Quæres *octavo*: An alias res temporales ut honorem, famam, bona fortunæ citra irregularitatis periculum occisivâ liceat tueri defensione?

R. *Negative*: cum *cit. Clement. un.* dicatur: qui mortem aliter vitare non valens suum occidit vel mutilat in vasorem. Et ratio est: quia cum pro pecunia aufertur vita, moderamen inculpatae tutelae non servatur, majus enim damnum inferitur in vasori, quam ille volebat inferre in vaso. Jura pro hac doctrina, ut videtur probabiliori sunt in *cap. interfecisti. 2. cap. perfodiens. 3. Cap. suscepimus. 10. h. t.* quoniam expedit potius post tunicam relinquere pallium, & rerum sustinere jacturam, quam pro conservandis vilibus rebus & transitoriis tam acriter in alios exardescere.

Quæres *nono*: An ex homicidio auctoritate publica facto irregularitas oriatur.

R. Judex, Advocatus Fisci, non rei, Acculator, Assessor, Notarius, & omnes qui ad sententiam sanguinis ejusve executionem, & licitor, milites ducentes ad supplicium, concurrunt non ex delicto, sed ex defectu lenitatis irregulares efficiuntur: quia visum est Ecclesiae, quod, qui voluntariè extra casum propriae defensionis hominem licet justè mulitant vel occidunt, non satis CHRITI repræsentent mansuetudinem, qui velut Agnus innocens in Altari DEO Patti offertur, ideoque omnes sanguine maculatos ab ordinum susceptione & susceptorum arcet executione. *Cit. Cap. suscepimus. cap. Clericus. 5. cap. sententiam. 9. ne Clerici vel Monachi. Cap. in Archi-Episcopatu. 4. de Raptor.*

Quæres *decimo*: quando Clericus ad pœnam capitis vel mutilationis concurrens ab irregularitate excusetur?

R. In casibus sequentibus. *Primo.* Prælatus vel Collegium Ecclesiasticum in territorio temporalem meri vel mixti imperii habens jurisdictionem absque irregularitatis periculo jurisdictionem delegat, mandando, ut Officialis suus veritate inquisitâ justitiam exequatur. *Cap. Episcop. 3. ne Cler. vel Monach. in 6.*

2do. Prælati Ecclesiastici, qui Clericum propter enorme delictum degradatum Curiae sæculari extradunt, irregularitatem non incurrunt, pro reo tamen, ut Curia sæcularis, citra mortis periculum, sententiam moderetur, ab ipsis

ipsis efficaciter est intercedendum. *Cap. novimus. 27. de V. S.*

310. Clericus à Laico damnificatus absque irregularitatis metu malefactorem coram Iudice laico pro suo interesse civiliter convenire potest, quamvis Iudex sæcularis ex hoc malefactorem pœnâ sanguinis puniendi accipiat occasionem. *Cap. postulasti. 21. h. t.* Si tamen tale foret crimen, cui sanguinis debetur pœna, Clericum damnificatum Iudicis officium implorantem expresse protestari oportet, quod sanguinis effusionem non intendat, etiamsi eam ex post, justitia sic exigente, sequi contigerit. *Cap. Prælati 2. h. t. in 6.*

410. Clericus non fit irregularis, qui à Iudice sæculari interpellatus commissi delicti dat signa, est exemplum notabile in *cap. tua. 19. §. ad ultimum h. t.* ubi Clericus à fure nocturno vulneratus ad requisitionem Iudicis, cultrum & crepidas, quæ in domo vulnerati prædo reliquerat, extradidit: quia talis non est propinqua mortis causa, cum nec acculator, nec testis existat.

510. Quamvis clericalem statum deceat, quod Clericus executioni sententiæ capitalis interfit, extra casum, quo pro spiritali, solatio assistit, attamen corporaliter præsens spectansque executionem irregularis non efficitur, nisi autoritate suâ vel consilio ad executionem concurrat. *Cap. ex litteris. 10. de excess. Prælat.*

Quæres undecimo: An & qualiter milites irregularitatem incurrant?

R. 1mo. In bello injusto omnes, qui quaecumque ferunt auxilium, sive arma præbendo, ad pugnam adhortando, sarcinas custodiendo, vel alio quovis modo adjuvando, etiamsi ex propriis manibus non occiderint, sunt irregulares, si vel unus homo in tali bello fuerit interfectus. *Can. si quis. 4. dist. 51. cap. sicut dignum. 6. h. t. cap. quod in dubiis. 5. de pœn.*

2do. Si bellum sit justum, tunc vel est purè defensivum, ut in casu necessitatis hostibus irruentibus, cum Laici ad vim repellendam sufficientes non sint, Clerici arma capiunt & occidunt, hi necessarii defensores irregularitatem non incurunt; si enim in privata defensione irregularitatis absit periculum multo magis in necessaria Reip. & communis boni defensione aberit. Si bellum non est purè defensivum, irregularitatem contrahunt illi, qui aliquem propriâ manu occidunt, aut in conflictu feriunt, ita, ut sciri non possit, an quem occiderint. *Cap. petitio. 24. h. t. cap. presentium. 3. Cap. continentia. 4. de cler. percuss.* Sicut enim qui malefactorem autoritate publicâ occidit, ex defectu mansuetudinis irregularis efficitur, ita etiam ille, qui in bello licet iusto hostem Reipub. invadit

Quæres duodecimo: Quis in irregularitate ex homicidio ortâ dispensandi habet facultatem?

R. Si irregularitas ex homicidio injusto directè voluntario orta, sive publicum, sive occultum fuerit, solus Summus Pontifex dispensat, si autem provenerit ex homicidio casuali, culpa

pâ interveniente, aut ex homicidio defensivo, in quo in moderamine inculpatæ tutelæ fuit excessum, dispensationis beneficium ab Episcopo obtineri potest. *Trident. Sess. 14. de Reform. cap. 7.* ibid. qui sua voluntate homicidium perpetraverit, etiamsi crimen id nec ordine judiciario probatum, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros Ordines promoveri possit, nec illi aliqua Ecclesiastica beneficia, etiamsi curam non habeant animarum, conferri, sed omni ordine ac beneficio & officio Ecclesiastico perpetuo careat. Si vero homicidium non ex proposito sed casu, vel vim vi repellendo, ut quis se à mor-

te defenderet, fuisse commissum narretur, quam ob causam etiam ad sacrorum Ordinum & Altaris Ministerium, & beneficia quæcunque ac dignitates jure quodammodo dispensatio debeatur, committatur loci ordinario, aut ex causa Metropolitano, seu viciniore Episcopo, qui non nisi causa cognitâ & probatis precibus, ac narratis, nec aliter dispensare possit. Et *Sess. 24. de Ref. cap. 6.* liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus & suspensionibus, ex delicto occulto provenientius exceptâ eâ, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare.

TITULUS VIII.

DE

Adulteriis & Stupro.

Adulterium est injusta alieni thori, seu fidei in matrimonio datæ violatio. Aliud est simplex, quod vel à conjugato cum soluta, vel à conjugata cum soluto committitur; aliud est duplex, quod à marito cum alterius uxore perpetratur. Circa Adulterium hæc est Juris Canonici à Civili differentia, quod de Jure Civili ad violationem thori, ex qua prolis incertitudo oritur, maximè attendatur, idèoque secundum Jus civile solum propriè est Adulterium, si uxor conjugata cum alio sive soluto sive conjugato carnaliter peccet. Jus vero Canonicum fidei
R. D. Schnorrenberg. Instit. 7. Can.

in contractu Matrimoniali præstitæ violationem potissimum considerat, ut ita propriè sit adulterium, sive conjugatus cum soluta, sive cum conjugata peccet, & in pœnis & jure accusandi maritus & uxor pares sunt, quicumque fidem violârunt matrimonialem.

Stuprum est violatio vel corruptio Virginis aut Viduæ honestè viventis. Aliud est violentum, quod infertur invitæ, aliud voluntarium, cum consentiente commissum.

Quæres primo: quinam ad accusandum adulterium admittuntur?

æ. Ante quos vis alios uxorem de
H h h Adul-